

Թիւնը: Առաջին ձեւը կը պաշտպանէ Ղազի-
կեան. այս կէտի մէջ իրեն ընդդիմադիր ու-
նեցաւ Ղ. յանձին Տ. Անդրէասեանի, որ
պաշտպան կանգնեցաւ յետ ազայ գրու-
թեան: Բայց խնդիրը, որ սկսած էր գիտա-
կան հողի վրայ, եկաւ յանդեցաւ անձնակա-
նութեան եւ լրագրական անպատշաճ բանա-
կոխի: Այս պատճառաւ ալ գիտական ար-
ժէք մը չեն ներկայացներ այն յոգուածները,
որոնք Ա. զգարարի մէջ լոյս տեսան 1929,
թ. 792, 820, 832, 897, 905, 941—942:

85. Ապրոյեան ձ. Ե. — Չարաքար
տան շուած դերանուն մը: Բազմ-
մովէպ, 1929, էջ 308—370: Նկատի
առած է շատ յաճախ գործածուած սխալ մը՝
ինքզինք գերանունան հայցական ձեւին
«ինք զինքին» հոլովումը:

86. Cuendet G. — L'Ordre des
mots dans le texte grec et dans
les versions gotique, arménienne
et vieux-slave des évangiles.
1e partie: Les groupes nominaux (= Coll. lin-
guistique publiée par la Société linguistique
de Paris, t. XXVI). E. Champion, Paris, 1929,
8°, էջ XVI—175: — Ընդարձակ քննութիւն
մը եւ ամփոփում՝ ձ. Ա. Վարդանանի
տե՛ս շահագէս Ա. մ. ս. ր. ե. յ., 1929,
էջ 321—329, 449—457, 583—591 եւ 1930,
էջ 1—8:

87. Դուրեան Եղիշէ Արքեպ. — Պրիւ-
մա կան փորձութիւն — Պրիւսան. Սիոն,
1929, էջ 26: — Հակառակ Աճառեանի (Նոր
Բառեր, Բ. Վենետիկ, էջ 203—204) Մա-
րտին տուած մեկնութեան, կ'առաջարկէ
փոխանակ «Պոստմախաիս» ուղղել Պրիւ-
մակն ըստ յունարէնի Πρωμαχαις σμφοραϊς.
Իսկ «ի պրիւսանի» կարգալի Պրիւսան =
յոյն εἰς Πισαν ἀναγών συνεγμνάσθη, իբր մըր-
ցարան կամ մըցումի նշանակութեամբ առ-
նուած:

88. Թեոդիկ. — Ժամանակ ու Տօն-
ամակ: Ամէնուն Տարեցոյց, 1929,
էջ 50—118: — Թեոդիկ աշխատած է ի մի
ամփոփել ժամանակի եւ Տօնամակի վերաբե-
րեալ բառերն իրենց լեզուարանական եւ ազ-
գազրական մեկնութիւններով. այսպէս դար,
տարի, ամ, յարեւան, կաղանդ, խլիլիկ,
հերու, եղանակ, գարուն, աշուն, ամառ,
մայրիկեան, կիրակի, ուրբաք, աւուտ, այգ,
առաւուտ, տիւ, երեկոյ: Գիշեր, ամիսներու
հայ եւ օտար անունները, առանձին, սովոր-
ութիւններ, որոնք տարւոյ զանազան տօնե-
րուն կապուած են:

89. Ղազիկեան ձ. Ա. — Պատաս-
խանս Le Foyer Թերթին (1929, թ.
18, «Ուղղագրական դասեր» Յօդուածին):
Բազմամէպ 1929, էջ 216—221: — «Լ» եւ

«Ղ» ի եւ օտար բառերու տառադարձելու
խնդիրները կը շօշափէ:

90. Մէնէվիշեան ձ. Գ. — Լեզուա-
կան խնդիրներ (նամակ խմբագրու-
թեան): Բուժանք 1929, թ. 41, էջ 121—124:
Կը յորդորէ նախնեաց տառադարձութեան
հետեւիլ:

91. Արեղեան Ա. — Ո՞ւր մնաց մի-
օրինակ տառադարձութեան խըն-
դիրը: Յուսարբեր, Գահիրէ 1929,
թ. 265: — Կ'առաջարկէ Մետրոպոլեան մի-
օրինակ տառադարձութիւնն ընդգրկել:

92. Տարօնեան Ե. — Տառադարձա-
կան Թափառումներ: Չուարթինոյ:
Պարիս 1929, էջ 214—218: Տարօնեան կը
փափաքի եւրոպական p, k (c, q), t, tz, tch
գրերու համար գործածել միշտ հայ փ, ք,
թ, ց, չ տառերը. իսկ b, g, d գրերուն հա-
մար չի համարձակիր միօրինակ տառադար-
ձութեան կանոն մը առաջարկել: Եւ այս
օրէնքն ալ կ'ուզէ, որ միայն նորագոյն ա-
նուններու տառադարձութեան պարագային
գործածուի, հիններու համար պահել հին
օրէնքը: Այս առաջարկութիւնը նոր խառնա-
կութեան ծնունդ միայն կրնայ տալ եւ որեւէ
գիւրութիւն չ'ընծայեր, եւ գիտական արժէք
մը չի ներկայացներ:

92. Թուլմանեան Կ. — Հայերէնի
գաւառաբարներուն (իմա՝ գաւա-
ռաբարբառներուն) խնդիրը: Հայ. Կոն-
նակ, 1929, էջ 775—777: — Նպատակ ու-
նի ցուցնել թէ հին ժամանակէն գոյութիւն
ունէին գաւառաբարբառներ հայ լեզուի մէջ:
Անարժէք:

94. Դուրեան Ե. Ե. — «Այբուբենը
հայերէն ըրանասիրութեան»: —
Քնն. ձ. Ս. Երեմեան, Պայքար 1929,
թ. 26 (1846):

95. Մարքաեան Յ. — Պուլկար եւ
հայ նախալեզուական ոչ-հնդեւ-
րոպական կապեր: Արաքս: Սոփիա
1929, թ. 122—123, 126, 128—130: — Իբր
թէ հայ. «կերպ»ը, բուլղար. «քարի(չոէ)»
(kapište) եւ թուրք. «կիպ» (gib) բառերուն
հետ ազգակից» է, իսկ բուլղար. ֆուլիր (ku-
mir) փոխառեալ բառ է հայերէն ֆուլի բա-
ռին ըստ Մլադենովի: Կը համեմատէ նոյնպէս
հայերէնը սոււերականին, իբրեւ բուլղարե-
րէն լեզուին հնագոյն ներկայացուցիչին հետ.
Հայ ֆուլի = սոււ. ուֆու (uku) հայ. կեամ =
սոււ. կամ (gam), եւ ուրիշ մի քանի բա-
ռեր: Յատաշրջութիւն աւելորդ է, որով-
հետեւ Հեղինակը՝ թէեւ բաւական հմտու-
թիւն ունի աղբիւրներու, բայց ոչ համեմա-
տական լեզուարանութեան:

96. Կիլիկեան Բ. Եպս. — Հայերը
եւ թիւրք լեզուին: Տաթեւ Տարե-
ցոյց, 1929, էջ 5—34: Այն վայրերու եւ
քաղաքներու հայ բնակչութիւնը, որ թրքա-
խօս դարձած է, ոչ թէ տիրապետող թուրք
տարրին ազդեցութեան շնորհիւ՝ այլ բոնու-

թիւններու եւ հալածանքներու, որոնք այն-
պէս անգթօրէն մղուած են հայ լեզուի դէմ՝
Սա-
յառկապէս Ենիշէրիներու շրջանին: Սա-
կայն այս բունի ձեւք բերուած արդիւնքն ալ
թրքախօսութիւնը, սահմանափակ մնացած
է պարզապէս թրքական բառերու գործա-
ծութեան վրայ. դադարեալներն ու մտածու-
թիւնը մնացած են հայ, թրքական բառերու
տարազով: Ետ հայեր, որոնք հայ գործեր
թուրքերէնի վերածած են, պահած են իրենց
այդ թարգմանութիւններուն մէջ հայ լեզուի
քերականութիւնն ու շարադասութիւնը: Բայ
թու-
աստի արուեստի եւ բարձրագոյն կրթու-
թեան հայոց բառերու մթերքը գրեթէ ամ-
բողջովին հայ լեզուի տարրը կը կազմէ այդ
թրքախօս վայրերուն մէջ, նոյն իսկ դրացի
եւ համաքաղաքացի թուրք ժողովուրդի լե-
զուին մէջ առատօրէն մուտ գործած են:

97. Արեղեան Ա. — Օտար բառերը
հայերէնի մէջ: Հայրենիք օրթ.
1929, թ. 5219—5223: — «Թուրքերէն բա-
ռերի գործածութիւնն հայերէնի մէջ, թրքա-
բանութեանց նմուշներ, որոնցմէ գտել պէտք
է հայերէնը»:

98. Dimitrijevič N. K. — Bei-
träge zur Osmanischen Mimi-
logie. Wiener Zeitschrift f. d.
Kunde des Morgenlandes. Bd. 34
(1927), պրակ 1—4: 36, պրակ 1—2, էջ 18—
47 եւ նոյն հեղինակին Skizze der süd-
türkischen Mimologie. Անդ, Bd. 36, էջ 18—47:
Կը ճանչնի թրքախօսական, ատրպատական
եւ թուրքմանական լեզուներու բնածայններու
եւ թուրքմանական լեզուներու չի շօշափեր
վրայ: Ուսումնասիրութիւնն չի շօշափեր
հայերէնը, բայց արժանի է նորագոյն ժամա-
նակ անուններու ուշադրութեան, այնու որ
Dimitrijevič խնամով ի մի հաւաքած է դրացի
լեզուներու բնածայնական երկույթները:

99. Արքաեան Ռ. — Պարսկե-
րէն լեզուն: Պարսկահայաստան,
1929, էջ 177—181 (198—202): —
Պատմական համառոտ ակնարկ մըն է պարս-
կերէն լեզուի եւ անոր բարբառներուն վրայ:

100. Dirr A. — Einführung in das
Studium der kaukasischen Sprachen. Asia
Major, Leipzig 1928, 8, էջ X—380. —
Քննդ. Bleichsteiner R., W Z K M.
XXXVI (1929), էջ 349—350. Հմտ.
Հանդ. Ա. մ. ս. 1928, էջ 572—576:

101. Benveniste E. — Titres
iraniens en arméniens. Revue des
Etudes Arméniennes, IX (1929), fc. 1,
էջ 5—10. — Benveniste իր գրութեան նիւթ
առած է հայ-երանեան տիտղոսներէն շորս
բառ, որոնք շատ յաճախ խնդրոյ նիւթ եղած
են. նախաբար, իշխան, սեպուհ, վարդա-
պետ:

1. Meillet նախաբար բառն համեմատելով
սողական ձեւին nāfōārի հետ (Etude Arm.
II, fc. 1, էջ 2) հետեւեցուցած էր թէ բառին

սկզբնական ձեւն էր *naharar, որ ժողովրդա-
կան լեզուին մէջ դարձած է նախաբար:
B. այս մեկնութիւնը գոհացուցիչ չի գտներ,
նախաբար ոչ թէ nāfōār ձեւէն կազմուած
է, այլ naxʷadara, որուն naxʷa- ձեւը բազ-
մաթիւ կոչումներով կը հաստատէ, եւ այս
ձեւին -xʷ- տառերու հայերէնի մէջ արդէն
պարզ -խ-ի վերածուած ըլլալը կը ցուցնէ
հետեւեալ օրինակներով. kaxʷarōda = կա-
խարդ, *pati-saxʷan = Պատասխանի են:

2. իշխան բառը B. կը համեմատէ սող-
ական ʷsʷan (*axšavan) ձեւին հետ եւ կազ-
մուած կը համարի ի աւելորդ ձեւէն: Սակայն
եւ *xšān, xšavanի աւելորդ ձայնաւոր չու-
հայերէնի մէջ -ի- աւելորդ ձայնաւոր չու-
հասանական կը մնայ. այս դժուարութիւնը
ժամանակին Աճառեան նկատի առնելով
ժամանակին Աճառեան նկատի առնելով
(Հմտ. MSL. 15, էջ 243) աւելորդ ձայնա-
ւորը դրած էր -ե-, զոր «ը» տառի պատճա-
ռաւ փոխուած կը համարի -ե-ի, որով կազ-
մուած է բառը էշխ- եւ ըստ ձայնափոխու-
թեան իշխան, իշխել (տես այժմ Աճառեան՝
Արմ. Բառարան, իշխել):

3. Սեպուհ, որ աներկայ երանական
փոխառութիւն է, կազմուած է -puθra «որ-
դի» եւ viso-(visya-) «տուն» բառերէն: Պարս-
կերէնի մէջ աւանդուած ձեւերն են աւեստ.
vispuhr, vispur = իշ-
խան, սողդ. višpuš = ժառանգ, իսկ հայե-
րէնի մէջ սեպուհ, որ կ'ենթադրէ ըստ B. ի
visya-puhr նախնական ձեւը որ ապա դարձ-
ած է vseapuh, որուն -ea- երկվանկին
նաճ է ժամանակ միանգամայն սկզբնական
սղոմի ժամանակ միանգամայն սկզբնական
նի անկումը տեղի ունեցած է եւ կազմուած
վերջնական ձեւը սեպուհ:

4. Վարդապետ, հակառակ անոր որ
Հիւրէման պարսկերէն փոխառութիւններու
կարգին մէջ չէ առած, սակայն յայտնապէս
երանեան նկարագրի ունի: Ըստ Benvenisteի
բառս կազմուած է աւեստ. varz- արմատին
*varda- ձեւէն, որ կը նշանակէ = travailler
activement եւ կարելի է համեմատել արժէքի
կողմանէ յուն. ξρόδα ի հետ: *Vardapati
մէջ, զոր կ'ենթադրէ հայ. վարդապետը,
ըստ այսմ կը նշանակէր նախնաբար տէր
գործի (maître de la pratique):

Note:
102. Alphandéry P. — Note:
une étymologie du mot Vardapet.
Revue des Etudes arméniennes,
IX (1929), էջ 1—3. — A. ի մի ամփոփած
է վարդապետ բառի մասին այլ եւ այլ սուու-
գարանական փորձեր, որոնք սակայն ժողո-
վրդական մեկնութիւններէ վեր չեն ելլեր.
Եւ ըստ այսմ գիտական արժէք մը չեն ներ-
նայացներ:

103. Meillet A. — Le mot Eke-
leci [Եկեղեցի], Revue des Etudes
arméniennes, IX (1929), էջ 131—136.
— M. կ'ուսումնասիրէ Եկեղեցի բառը, որ
թէեւ յուն. ἐκκλησίαն կ'ենթադրէ, սակայն

այլափոխ ձևին պատճառաւ դժուարաւ թէ ուղղակի յունարէնէ փոխառութիւն մը կարելի ըլլայ նկատել: Արդ Meillet աչքի առջեւ ունենալով այն իրողութիւնն որ հայերէնի մէջ առ հասարակ եկեղեցական պաշտօնները արտայայտող բառերը երանական կամ ասորական ծագում ունին, իրաւամբ կը հետեւցնէ թէ Եկեղեցի բառը՝ նման Պողոսոսայ (πλατοςαια), Փիլիսոսփայ (φιλύσοφος) եւն բառերու, ասորիներու միջնորդութեամբ է, որ հայերէնի անցած է: Այս առթիւ կը դիտէ միանգամայն՝ որ թէեւ սարկաւազ, վարդապետ, կարապետ, մկրտեմ, գառնիկ բառերուն սկզբնական համարժէք ձեւերը մինչեւ այսօր կարելի չէ եղած որոշ կերպով մատնանիշ ընել, սակայն աներկբայ երանական դրոշմ կը կրեն: Նոյնպէս փոխառեալ նկատուելու են աւագ, հարիւր, քաղաք, հարաւ եւ հիւսիս:

ՄԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

104. Boeser P. — Debriefwisseling van Abgar en Christus. [Թուղթ Աբգարու առ Քրիստոս] ըստ 1 էջ դէնի խաղերէն Ձեռագրին: OM. 1929 (X), էջ 71—73.

105. Graf G. — Der vom Himmel gefallene Brief. [Երիտասարդ թուղթ Քրիստոսի.] Nach Cod. Monac. arab. 1067. Zeitschrift für Semitistik und verwandte Gebiete, 6 (1928), 10—23 շարունակելի.

106. Delehaye H. — Un exemplaire de la lettre tombée du ciel. Recherches de Science Religieuse, 18 (1928), էջ 164—169.

107. Casey R. P. — An Armenian

manuscript of the Gospels. The Journal of Theological Studies, XXX (1929), էջ 356—361. C. կը նկարագրէ Cambridge-ի համալսարանի Մատենադարանին թ. 2620 Ձեռագիր հայ աւետարանը մատնանշելով միանգամայն Ձեռագրին յատկանիշներն ու տարբերակները: Ձեռագիրս գրուած է Հայոց 666 թուին այսինքն 1217ին:

108. Baumstark A. — Zum georgischen Evangelientext (Forschungen und Funde). Oriens Christianus, 1929, Heft 1, էջ 117—124. — Baumstark իր 1928/1929ի համալսարանական հրահանգներու նիւթ ընտրելով Մարկոսի Աւետարանի, Պերածէի հետ ի միասին մանրամասն քննած է այն եզրակացութեան եկած է, թէ Աւետարաններու դէթ Մարկոսի աւետարանին հայերէն թարգմանութիւնն եղած է ի սկզբան ասորական բնագրի եւ ա՛յն համարարբառական ընագրի մը վրայէն. եւ այս հայ թարգմանութեան սկզբնագրի վրայէն եղած է վրականը: Baumstark այս բանս կը ջանայ հաստատել հակառակ Մակիէրի, Մերկի, Յորելի եւ Blakeի, որոնց առաջին երկուքը, այսինքն Մակիէր եւ Մերկ՝ հայ թարգմանութիւնն ուղղակի յոյն բնագրի վրայէն եղած կը համարին: Իսկ Յորել վրականին անմիջական սկզբնագիր չ'ընդունիր հայ թարգմանութիւնն այլ կը դնէ յոյն սկզբնագիր մը: Blake ալ թէեւ վրական թարգմանութեան համար հայ սկզբնագրի մը գոյութիւնն աներկբայ կը համարի, բայց ոչ այժմեան ընկալեալ (Մարկոսի) հայ բնագրի, այլ նախնական թարգմանութիւն մը, որ ըստ իրեն եղած է կեսաբեան ըսուած խումբին ասորերէն սկզբնագրէ մը:

Հ. Գ. ՏԵՐ-ԳՕՂՈՍԵԱՆ

Resumé der wichtigsten Abhandlungen

Des Patriarchen Makarius II. von Jerusalem Brief an den Erzbischof Vrthanes von Siunik' über die kirchlichen Disziplinen. Ein Beitrag zur armenischen Kirchengeschichte des 6. Jahrhunderts. Von P. N. Akinian. S. 509—578.

A. Mai, Scriptorum veterum nova collectio, t. X, 2, S. 270—272, und F. C. Conybeare, The Key of Truth, Oxford 1898, S. 178—186, haben veröffentlicht, der erste in einer lateinischen, der zweite in einer englischen Übersetzung, die canones Macarii Hierosolymitani oder Macarius' Epistle to the Armenians. Der armenische Text selbst wurde erst im Buche der Briefe, Tiflis 1901, S. 407—412, und dann N. Melikthangian, Das armenische Kirchenrecht, I, Schuschi 1903, S. 497—503, herausgegeben.

Die armenische Überlieferung kannte als Adressanten den Makarius I. von Jerusalem (312 bis 333) und als Adressaten den Vrthanes, Katholikos von Armenien (zirka 333 bis 341). Die Spuren dieser Überlieferung reichen bis zum 11. Jahrhundert hinauf. So z. B. Anania von Halbat in seiner auf Geheiß des Katholikos Petrus (1019 bis 1054) geschriebenen Schrift über das Geburts- und Epiphaniest (fälschlich dem Anania Schirakaci, 7. Jahrh., zugeschrieben!), zitiert den Brief unter dem Namen Makarius I. Diese falsche Identifizierung faßte bei den späteren Schriftstellern bis zum 20. Jahrhundert festen Fuß. Man versuchte sogar die Echtheit dieser Überlieferung zu verteidigen, so Conybeare (1898), K. Ter-Mkrtschian (1908), Melikthangian (1903), Ormanian (1913) und neulich Hatzuni (1929), während andere (Mai, Alishan, Dashian) deren Echtheit bezweifelten, sie ließen sogar die Schrift als apokryph unbeachtet. In die Patrologie des 4. Jahrhunderts fand sie keine Aufnahme.

Der Verfasser hatte schon im Jahre 1908 in seinem Werke Kyrion, Katholikos der Georgier, S. 98, Anm. 2, kurz angedeutet, daß im Adressanten der Makarius II. (563 bis 575) und im Adressaten der Vrthanes Bischof von Siunik' in Armenien zu erblicken ist. Da P. V. Hatzuni, Bazmavep 1929, S. 260—264, diese Behauptung bestritt, so benützt der Verfasser die Gelegenheit, seine Gründe näher zu erörtern.

1. Der Brief kann dem Inhalte nach nicht dem ersten Viertel des 4. Jahrhunderts gehören. Die kirchlichen Disziplinen setzen bereits eine entwickelte Kirche voraus: Die Kirchen sind mit einem Baptisterium ausgestattet; es wird zugelassen, im Notfall sogar in einem beliebigen Gefäß zu taufen; den Diakonen wird das Taufen verboten; wie die Bischöfe so auch die Priester dürfen taufen und firmen; die Taufe wird an der Epiphanie, in der Karwoche und zu Pfingsten gespendet; es wird jedoch freigelassen, auch außer dieser Hauptfeste zu taufen; die dreifache Immersion wird geordnet; die dreifache Taufe ist vier: „oleum sanctitatis“, „oleum baptizatorum“, „oleum infirmorum“ und „oleum defunctorum“; sie dürfen einzeln, je nach der Bestimmung, geweiht werden; wo erstere darf nur der Erzbischof weihen; die Gegenden von der Metropole in großer Entfernung liegen oder gewichtige Umstände dringend verlangen, auf Geheiß des Erzbischofes dürfen auch zwei oder drei Bischöfe die Weihe gemeinsam ausführen; die Weihe der drei anderen dürfen sowohl die Bischöfe als auch die Priester vornehmen; das Opferbrot soll warm auf den Tisch dargebracht werden und der Wein lauter, ohne Wasserbeimischung usw. Die constitutiones apostolorum, de ecclesiastica hierarchia des Pseudo-Dionysius des Ariopagiten sowie die doctrina apostolorum, und canones Thaddäi sind dem Autor zugänglich gewesen. Hiermit kann für die Abfassungszeit das 6. Jahrhundert als terminus post quem angesehen werden.

2. Der Adressant ist Makarius II. (563/64 bis zirka 575). Dies bezeugt der Nachfolger des Makarius, Johannes von Jerusalem (575 bis 592) selbst in seinem Briefe an den albanischen Bischof Abas¹: „sed audivimus de tua beatudine te quoque bonum velle Eustochio accepisse epistolas a Macario et Thomam per pium et dilligentum Thomam (S. 75) und dilectissimus Thomas, monachus monasterii beati Panonis (im Texte ‚des heiligen Pantaklosters‘), pro consuetudine, sicut a successoribus ante nos sanctae sedis Jacobi fratris Domini acceperat litteras fidei et ordinis ecclesiae, ita etiam a nobis petivit“ (S. 66). Es kann nicht bezweifelt werden, daß Johannes unter dem Namen Makarius einen anderen als uns schon bekannten Brief meine, denn es wird klar gesagt, daß einer der beiden Briefe das Glaubensbekenntnis und der zweite die kirchlichen Verordnungen behandelt. Da der zweite uns schon unter dem Namen Makarius erhalten ist, so muß der erstere Eustochius gehören. Diese Anordnung der Briefe ist wahrscheinlich nach der Abfassungszeit geschehen. Dies ermöglicht uns, das Datum noch näher zu bestimmen. Erzählt nämlich Evagrius (hist. eccl. IV, 37), daß Makarius gleich nach seiner Inthronisation zugunsten Eustochius auf den Bischofsstuhl verzichten mußte (552, Dezember). Eustochius aber konnte seinen Sitz bis 563 (564?) behaupten. In diesem Jahre bestieg Makarius seinen Thron wieder. Hiemit wird Eustochius' littera de fide in die Jahre vor 563 und Makarius de fide in die Jahre vor 563/64 fallen. Dies stimmt ganz genau mit den Umständen überein, in welchen Makarius' Brief entstanden ist. Die armenischen Gesandten, die das Schreiben des Erzbischofes Vrthanes mitbrachten, gelangten in Jerusalem in einer Unordnung) anheimgefallen war wegen mehrfacher dogmatischer Verwicklungen der Kirche“. Die Bischöfe und Priester waren aus allen Städten dahingeströmt. Es war aller Wahrscheinlichkeit nach eben der Moment, wo Makarius vor den Bischöfen den Origenes verdammt, bevor er den Thron wieder setzte (vgl. Evagrius, IV, 39).

3. In Vrthanes erkennt der Verfasser den gleichnamigen Bischof von Siunik' (558 bis 584). Es war um diese Zeit, daß Vahan, Fürst von Siunik', „sich gegen Armenien emporhebe und verlangte vom König der Perser, Khosroes, daß sie den Rechnungshof der Provinz Siunik' von Dvin nach der Stadt P'aytakaran (beim Kaspischen Meer) verlegten und daß er die Stadt zuordne der atpatakanschen Provinzschätzung, daß nicht mehr der Name Armenien auf sie angewandt werde. Und der Befehl wurde ausgeführt“ (Sebios, 26, vgl. J. Marquart, Eranšahr, 122). Diese Begebenheit datiert der Verfasser mit 557. Durch diese Verfügung mußte auch die Kirche von Siunik' ihre Beziehungen zu Dvin abbrechen. Die Überlieferung (bei Moses Kalankatuaci), daß Petrus, der Bischof von Siunik' († um 557/58) verordnet habe, daß die Kirche von Siunik' ihre Bischöfe in die Kirche von Siunik' weihen lassen und das

¹ Des Johannes von Jerusalem Brief an den albanischen Katholikos Abas. Aus dem Armenischen übersetzt von P. A. Vardanian, Oriens Christianus, N. S. 2 (1912), S. 64—77.